

Mijn nieuws

Net
binnen

Beurs ▾

Krant

Podcasts

FD Persoonlijk

Abonneren

Reportage • 11:30

Kunnen we zonder wapens vrede bereiken, vraagt theatergroep De Warme Winkel

Frits Conijn

De ene oorlog is nog niet gewonnen, of de volgende staat al op stapel. Steeds meer landen schroeven hun defensiebudget flink op, maar theatergroep De Warme Winkel verkent de mogelijkheden die het pacifisme ondanks alles te bieden heeft.

In de voorstelling 'Gundhi', van theatergroep De Warme Winkel, speelt yoga een grote rol.

De liefde boekt een grote zege, zo lijkt het. Aan het einde van de voorstelling *Gundhi* verzamelen de acteurs zich voor op het toneel. Ze gaan zitten en zingen een mantra, keer op keer. *'May all living beings, be happy and free.'* Hun stemmen klinken gezegend, hun ogen staren vol overgave in de verte. Op de achtergrond branden kaarsen en smeulen wierookstokjes.

Laatste nieuws

11:43

EZ greep vóór Nexperia al in bij ander chipbedrijf om zorgen over China

11:30

Kunnen we zonder wapens vrede bereiken, vraagt theatergroep De Warme Winkel

11:14

Europa vecht met waarden in een wereld van Amerikaanse macht

11:00

Een slagvaardige overheid, van belofte naar doen

11:00

Twee satellieten, elk zo groot als een rugzak, speuren naar bronnen broeikasgas

Lees al het laatste nieuws

Toch duurt het niet lang voordat de rauwe realiteit toeslaat. Het licht wordt feller, het ritme van de klankschalen verdwijnt naar de achtergrond en wordt langzaam overstemd door ratelende machinegeweren. De acteurs doen hun uiterste best, maar kunnen zich nauwelijks nog verstaanbaar maken. Van het hemelse tafereel blijft weinig over.

Weerwoord

Tot eind mei toert theatergroep De Warme Winkel met zijn nieuwste productie, *Gundhi*, langs de Nederlandse en Belgische theaters: van Amsterdam tot Eindhoven, van Den Haag tot Groningen en Leuven.

De Warme Winkel ontstond in 2002, op de toneelschool van Maastricht. Eerst maakte de groep voorstellingen over kunstenaars als Stefan Zweig en Rainer Maria Rilke, later werd de toon van hun werk politieker en maatschappelijker. In *Het Zomeroffer* verpulverden de acteurs elke avond een auto van een bezoeker, in *Myrte Siebinga zoekt een kamer* namen ze de uitwassen van de woningnood onder de loep.

Bij 'Gundhi' moeten de toeschouwers niet rekenen op antwoorden

En nu, in *Gundhi*, verkennen ze de mogelijkheden van het pacifisme. Daarbij moeten de toeschouwers niet rekenen op antwoorden. 'Wij bieden een tegenwicht', zegt Vincent Rietveld, acteur, regisseur en een van de oprichters van De Warme Winkel. 'In deze steeds hardere wereld lijkt iedereen bewapening als enig mogelijke oplossing te zien. Dat schreeuwt om een weerwoord.'

De Warme Winkel vraagt zich af of er geen alternatieven zijn, of er nog een rol is weggelegd voor de zachte krachten in de wereld. Is het niet voor nu, dan misschien voor later. Rietveld: 'Je moet de kracht van geweldloosheid niet onderschatten. Kijk maar naar de geweldloze onafhankelijkheidsstrijd die Mahatma Gandhi voerde in India.'

Zitballen

In de voorstelling bewegen de acteurs zich in hun yogaruimte en in het denkbeeldige huis van Gandhi. Soms zijn ze bloot, meestal dragen ze trainingspakken of militaire camouflagebroeken. Het podium is gevuld met pastelkleurige zitballen en er is een scherm waarop fragmenten uit de film *Gandhi*, uit 1982, worden vertoond.

Het idee voor het theaterstuk ontstond in 2022, toen De Warme Winkel in het Duitse Bochum de voorstelling *Der Bus nach Dachau* speelde. De Russen vielen Oekraïne binnen en de Duitsers begonnen te twijfelen aan hun veiligheidsbeleid. Dat leverde fundamentele morele discussies en onverwachte posities op.

Echte vrede begint volgens De Warme Winkel bij de bereidheid om de pijn van de ander te voelen.

‘De Duitsers waren altijd trots op hun kleine leger’, zegt Rietveld. ‘Maar dat veranderde na de inval snel. De linkerkant van de samenleving wilde fors investeren in defensie, de rechts-extremisten verklaarden zich solidair met Poetin en waren tegen militaire hulp aan Oekraïne. In Duitsland ontstonden zo nieuwe pijnpunten, pijnpunten waar we met *Gundhi* met veel genoeg op drukken.’

In den beginne is er een bijeenkomst van een gewapende yogagroepering. Die integreert in de dagelijkse energetische en fysieke oefeningen het kalasjnikov-machinegeweer. De acteurs bewegen het geweer links over hun hoofd, dan rechts voorlangs. Ze maken een rugrol, zetten hun linkerknie op het geweer en moeten ademen als een leeuw. Maximaal expressief.

‘Kunnen we zonder wapens vrede bereiken’, vragen de leden van de yogagroep na de oefening aan hun internationale achterban. ‘We hebben nieuwe helden nodig, helden voor de

vrede.' Geweldloze strijders, dus. Wat volgt, is een optreden vol paradoxen, vol enerzijds en anderzijds.

Brief aan Hitler

Enerzijds is er een interview met de incarnatie van Gandhi. Daarin wordt hij kritisch ondervraagd over een brief die hij in 1938 heeft geschreven aan Adolf Hitler. 'Lieve vriend', luidt de aanhef. 'Beschouwde u Adolf Hitler als een vriend?' vraagt de interviewer. 'Ik ken geen vijanden', antwoordt Gandhi. 'Ik beschouw alle mensen als vrienden, ongeacht ras, huidkleur en geslacht.'

Ook krijgt Gandhi vragen over zijn relatie met zijn 16-jarige nichtje. Zij was zijn leerling en moest nu en dan naakt naast hem slapen, zodat hij kon bewijzen dat hij haar niet wilde bespringen en dat hij over celibataire zelfcontrole beschikte.

Dan barst het anderzijds los. 'Wat zijn dat voor vragen?' brult acteur Rietveld vanuit de zaal. 'Hou toch op, hou op met hem pootje te lichten. Gandhi is de enige, ja de enige, die met een alternatief is gekomen, die met een pacifistische beweging een zwaarbewapende kolonisator op de knieën heeft gekregen.'

'We kopen – onnodig – afhankelijkheid van autocraten! War is money'

Rietveld stormt naar voren, jaagt de interviewer met zijn kalasjnikov van het toneel en strooit met feiten. 'We zijn ten einde raad, we hebben geen enkel antwoord. En wat doen we dan? Dan wordt er met geld gesmeten, met 5% van het bruto nationaal product.' Een percentage dat volgens de acteur per inwoner van de Europese Unie neerkomt op 2000 euro per jaar of maandelijks 167 euro voor defensie.

'En het leeuwendeel van het geld verdwijnt naar de Amerikanen. Die kunnen zo hun technologische voorsprong nog verder uitbouwen. We kopen – onnodig – afhankelijkheid van autocraten! *War is money.*'

Het alternatief kost niets: pacifisme, geweldloosheid. 'Met het publiek op sandalen en in witte badjassen oostwaarts, richting front', fantaseert Rietveld luidkeels. 'Bij de grens worden we opgewacht door een zee van Duitsers die zich aansluiten, allemaal in het wit.' En de Russische soldaten in Oekraïne? 'Die laten hun wapens zakken en vallen ons in de armen, huilend van ellende en verdriet.'

Consequent wisselt De Warme Winkel enerzijds af met anderzijds

Lunchpakketten

Witte duiven vliegen, lunchpakketten worden gedeeld, de eeuwigdurende vrede breekt aan. De macht van het getal lost alles op, want als er genoeg mensen meedoen, kan geweldloosheid werken, kan een hongerstaking iets veranderen. ‘Wanneer de enkeling opgaat in iets groters, versmelten “ik” en “wij”.’ Simpel toch?

Te simpel, vindt ook De Warme Winkel, die consequent enerzijds afwisselt met anderzijds. ‘Deze strategie kan tot verschrikkingen leiden.’ Mensen verstoppen zich in de massa en begaan gruweldaden waar ze in hun eentje nooit zelfs maar aan zouden hebben gedacht: pogroms, lynchpartijen, de Hitlergroet, de bestorming van het Capitool. ‘Het “ik” verstopt zich achter het “wij”.’

Lakmoesproef

Het licht wordt gedempt, duisternis heerst. Een stem roept de toeschouwers op de ogen te sluiten. ‘Stel je voor, je bent een klein kind en je bent buiten in je eigen straat ... Een Jeep rijdt de straat in, gewapende soldaten stappen uit. Je ziet hoe je vader naar buiten wordt gebracht, je ziet hoe hij in zijn gezicht wordt geslagen, je ziet hoe zijn hoofd vooroverhangt.’

Dan volgt een sprong in de tijd, dan volgt de lakmoesproef. Het kind van toen is de volwassene van nu en wordt geconfronteerd met een kind van zijn vijand. ‘Het is helemaal alleen, het heeft alles verloren. Zou je het optillen, zou je het opvoeden?’ Zonder radicale empathie, geen vrede, weet De Warme Winkel. Echte vrede begint met de bereidheid om de pijn van de ander te voelen.

‘*May all living beings, be happy and free*’, zingen de acteurs. De wierrook smeult, de machinegeweren ratelen.

Voorstelling

- De Warme Winkel speelt het stuk *Gundhi* tot eind mei in verschillende theaters, in onder meer Alkmaar, Amsterdam, Breda, Den Haag, Leiden, Groningen en Leuven.
-

**Dit artikel is gemaakt door de redactie van FD Persoonlijk.
Lees al onze verhalen op fd.nl/persoonlijk.**